Załącznik 28

ZPORR
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Wyższa Szkoła Handlowa im. Bolesława Markowskiego w Kielcach

EFS
Europejski Fundusz Społeczny

Zeszyty naukowe 5a

Konferencja

ROLA INFORMATYKI W NAUKACH EKONOMICZNYCH I SPOŁECZNYCH

Wyższa Szkoła Handlowa
im. Bolesława Markowskiego w Kielcach
13 września 2007

SCENO
Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość

Kielce 2007

ZPORR
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Wyższa Szkoła Handlowa im. Bolesława Markowskiego w Kielcach

EFS
Europejski Fundusz Społeczny

SCENO
Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość

Konferencja

ROLA INFORMATYKI W NAUKACH EKONOMICZNYCH I SPOŁECZNYCH

Wyższa Szkoła Handlowa
im. Bolesława Markowskiego w Kielcach
Kielce, 13 września 2007

Zeszyty naukowe 5a

Kielce 2007

Redaktor Naukowy
dr hab. Krzysztof Grysa, prof. WSH w Kielcach

Recenzenci:
prof. zw. dr hab. Tadeusz Grabiński
dr hab. Ewa Grzegorzewska-Ramocka
dr hab. Krzysztof Grysa
dr n.med. Jerzy Krzewicki
dr inż. Bożena Kaczmarska
dr Artur Maciąg
dr Tomasz Banasik
dr Agnieszka Piotrowska – Piątek
dr Paulina Nowak
dr Tomasz Konopka
dr Zbigniew E. Zieliński

Rada Programowa:
dr hab. Krzysztof Grysa, prof. WSH w Kielcach – *Przewodniczący*
prof. zw. dr hab. Tadeusz Grabiński, AE w Krakowie
prof. dr hab. Janusz Lewandowski, WSH w Kielcach
dr hab. Ewa Grzegorzewska-Ramocka
dr Artur Maciąg
dr Zbigniew E. Zieliński, WSH w Kielcach

Komitet Organizacyjny:
dr Zbigniew Zieliński – *Przewodniczący*
mgr inż. Artur Janus
mgr inż. Jarosław Kościelecki
mgr inż. Michał Pańtak
mgr inż. Dariusz Zdziebło
mgr inż. Paweł Morawiecki
mgr Anna Kukla

Publikacja została zrealizowana dzięki funduszom pozyskanym na realizację projektu *SCENO – Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość* w ramach priorytetu 2 – *Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach* Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (nr projektu: Z/2.26/II/2.6/17/05/U/4/05)

ISBN 83-89274-20-5

© Copyright SCENO – Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość, Kielce 2006
Wydawca „Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość"
Wyższa Szkoła Handlowa im. Bolesława Markowskiego w Kielcach
25-562 Kielce, ul. Peryferyjna 15, pok. 323
http://www.sceno.edu.pl

Spis treści

I. Informatyka jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego

Nina Perret (Zając)
Rola technologii ICT i jej znaczenie dla regionów Unii Europejskiej 11
Agnieszka Budziewicz-Guźlecka
Rola e- usług administracji publicznej w Polsce w rozwoju społeczno-gospodarczym 17
Jacek Sułek
Rola powiązań sieciowych w tworzeniu przewagi konkurencyjnej regionów 24
Jadwiga Biesaga-Słomczewska
Negocjacje przez Internet jako wyzwanie XXI wieku 30
Artur Gajdos
Wykorzystanie narzędzi informatycznych w badaniach społeczno-ekonomicznych 36
Janusz Patla
Efektywność i produktywność inwestycji informatycznych banków 44
Łukasz Kołodziejczyk
Wdrażanie strategii eGovernment a rozwój regionu 52

II. Rola informatyki w innowacyjnym podejściu do nauk społecznych

Piotr Siuda
Wirtualne państwa w zwierciadle nauk społecznych. Dlaczego warto badać mikronacje internetowe? 59
Tomasz Wachowicz
Konstrukcja systemu wspomagania negocjacji z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego 66
Janusz Morajda
Narzędzia sztucznej inteligencji w ekonomii i zarządzaniu – zastosowania i perspektywy rozwoju 74
Beata Łyżwa
Internet w pomocy osobom zakażonym HIV 82
Agnieszka Bukowska-Piestrzyńska
Wykorzystanie Internetu do dystrybucji usług zdrowotnych 87
Małgorzata Paszkowska
Strona internetowa jako narzędzie marketingu zakładu opieki zdrowotnej (ZOZ) 96
Szczepan Paszkiel
Wykorzystanie Data Warehouse oraz metodologii Web 2.0 w procesie projektowania internetowych systemów pośrednictwa pracy 109

III. Informatyzacja i humanizacja: pojęcia sprzeczne czy komplementarne?

Marian Chojnacki
Informatyzacja społeczeństwa – komunikowanie – humanizacja środowiska życia 119
Bogdan Sadecki, Andrzej Szandała
Kierunki rozwoju społeczności internetowych w aspekcie opisu kariery zawodowej 134

Marek Krzysztof Zając
Optymalizacja funkcjonowania więziennictwa poprzez systemową informatyzację jednostek penitencjarnych 141
Jacek Wołoszyn, Wit Urban, Paweł Wołoszyn
Bariery technologiczne w komunikacji internetowej osób niepełnosprawnych 146
Maciej Maj
Tożsamość online, życie codzienne w sieci 151
Ewa Grzegorzewska-Ramocka
Etyczne podstawy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa 157

IV. Narzędzia informatyczne a efektywność zarządzania organizacją

Rafał Marek
Internet i jego rola jako nowa platforma biznesu 169
Marcin Szplit
Modelowanie procesów biznesowych jako element analizy przedwdrożeniowej systemu informatycznego 176
Mariusz Grabowski
Some Institutional Aspects of Information Technology 183
Zdzisław Piasta
Pozyskiwanie wiedzy z danych za pomocą systemu indukcji reguł 193
Szczepan Paszkiel
Zastosowanie autoryzacji i uwierzytelniania w systemach DSS oraz ich wpływ na efektywność zarządzania organizacją 202
Łukasz Grudzień
Zastosowanie narzędzi informatycznych w zarządzaniu ryzykiem organizacji 209
Iwona Kowalska
Elektroniczna forma czynności prawnych i jej wykorzystanie w zarządzaniu przedsiębiorstwem na przykładzie spółki kapitałowej 216
Marcin Relich
Wyznaczanie przepływów pieniężnych w przedsiębiorstwie z wykorzystaniem technik drążenia danych 225

V. Systemy informacyjne w zarządzaniu

Barbara Ocicka, Urszula Szumiało
Rola systemów informacyjnych w zarządzaniu łańcuchem dostaw – koncepcja CPFR 235
Radosław Wolniak
Oprogramowanie komputerowe wspomagające metodę QFD 242
Adam Sadowski, Mirosław Zajdel
Rozwój systemów informatycznych w logistyce jako jedna z determinant rozwoju gospodarczego 251
Monika Cywka
Automatyzacja działań jako narzędzie zarządzania w logistycznym łańcuchu dostaw 258
Jerzy Surma
Systemy Business Intelligence we wspomaganiu decyzji zarządczych 265

Wioleta Witczak
Rozwój e- PR w dobie outsourcingu informatycznego 272
Marek Markowski, Jolanta Sala
Metodologiczne aspekty identyfikacji głównych procesów w społeczeństwie informacyjnym 278

VI. Wykorzystanie Internetu w nowoczesnym nauczaniu

Beata Stachowiak
Rola szkół wyższych w przygotowaniu absolwentów do życia w społeczeństwie informacyjnym 289
Robert Kubacki
Zastosowanie wielowymiarowej analizy wariancyjnej (MANOVA) do badania efektywności nauczania studentów pierwszego i drugiego roku Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego 296
Aneta Sokół
Wykorzystanie Internetu w procesie nauczania szkoły wyższej 309
Tomasz Kwiatkowski, Michał Grabowski
Percepcja eLearningu wśród studentów nowych krajów UE 317
Małgorzata Wolska-Długosz
Internet jako narzędzie intelektualne współczesnej technologii kształcenia młodzieży 324
Paulina Forma
Oddziaływania współczesnej technologii informacyjno-komunikacyjnej na system nauczania dzieci i młodzieży 330
Grzegorz Kończak
Możliwości wykorzystania nowoczesnych metod w nauczaniu statystyki 335
Zbigniew E. Zieliński
Edusourcing - przegląd istniejących rozwiązań e-learning w podmiotach edukacyjnych w Polsce 342

VII. Informatyzacja a rozwój marketingu

Agnieszka Chęcińska Zaucha, Ewa Sadowska
Strategie Marketingowe w Internecie 351
Bogumiła Smolorz
Zastosowanie Internetu w działalności marketingowej polskich przedsiębiorstw 358
Krystyna Iwińska-Knop
Dystrybucja w świetle uwarunkowań Nowej Gospodarki 365
Dagmara Wach
Promocja w serwisach społecznościowych 371

VIII. Analiza ilościowa w naukach ekonomicznych i społecznych

Tomasz Strózik
Wielowymiarowa analiza porównawcza na przykładzie wykorzystania analizy skupień w badaniu poziomu życia w UE 381
Andrzej Bąkowski
Rola informatyzacji w działalności informacyjno-sprawozdawczej służb statystyki publicznej 388

Artur Maciąg
Rozwój regionu świętokrzyskiego oraz innowacyjność jego mieszkańców – wyniki badań ankietowych 392
Olaf Flak
Rola metod ilościowych w budowaniu narzędzi menedżerskich 402
Aldona Migała-Warchoł
Ocena stopnia zadowolenia z jakości życia mieszkańców województwa podkarpackiego 410
Tomasz Pisarek
Zastosowanie modeli nieliniowych w analizie popytu na usługi noclegowe i jego determinant na przykładzie gmin nadmorskich 416
Waldemar Florczak
Makroekonomiczne determinanty płodności w Polsce. Analiza ekonometryczna 426
Elżbieta Wiszniewska
Analiza taksonomiczna poziomu zrównoważonego rozwoju krajów UE w programie STATISTICA 438
Agnieszka Majka, Dorota Jankowska
Zastosowanie testu Kruskalla-Wallisa jako alternatywy analizy wariancji w badaniach ekonomiczno-społecznych 447
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka
Modele ekonometryczne jako narzędzie analizy danych jakościowych 453
Agata Janas
Grupowanie województw ze względu na rozwój obszarów wiejskich za pomocą wybranych narzędzi analizy skupień 458
Wiesław Wagner, Andrzej Mantaj
Macierz sąsiedztwa jednostek przestrzennych na przykładzie woj. Podkarpackiego 467
Artur Figurski
Ocena wybranych przedsiębiorstw za pomocą permutacyjnego miernika syntetycznego 477
Anna Kurowska
Zastosowania wskaźników społecznych oraz wybranych metod ilościowych w badaniach z zakresu polityki społecznej 489
Iwona Markowicz, Beata Stolorz
Szacowanie parametrów modelu proporcjonalnego hazardu Coxa z wykorzystaniem programu Statistica 497
Ilona Molenda-Grysa
Analiza uwarunkowań społeczno-infrastrukturalnych rozwoju przedsiębiorczości lokalnej na podstawie badań ankietowych 503
Agnieszka Ordon
Wykorzystanie metod analogii przestrzenno-czasowych i modeli autoregresyjnych do prognozowania wielkości liczby studentów w Polsce 519
Karolina Lewandowska
Analiza płac w Polsce z wykorzystaniem programu R CRAN 527
Ewa Kusideł
Poziom rozwoju regionów Polski po przystąpieniu do UE 534
Barbara Dańska-Borsiak
Wpływ zmian płacy minimalnej i wynagrodzeń przeciętnych na kształtowanie się bezrobocia i zatrudnienia według sektorów gospodarki w Polsce 540

SCeNO Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość

Zeszyty Naukowe 5a

Rola szkół wyższych w przygotowaniu absolwentów do życia w społeczeństwie informacyjnym

Beata Stachowiak

Wprowadzenie

Przemiany technologiczne od wielu wieków wpływały na funkcjonowanie społeczeństw Wynalezienie czcionki drukarskiej, maszyny parowej, komputera to kamienie milowe w historii cywilizacji. Zmiany dotyczące społeczeństw ogarniają różne obszary ich funkcjonowania, zmieniają się między innymi systemy edukacyjne, które muszą przystosować się do nowych wyzwań. Zmienia się tym samym rola szkół wyższych i to nie tylko w wyniku kształtowania się nowej formacji – społeczeństwa informacyjnego, ale także działań o zasięgu krajowym czy międzynarodowym. W ostatnich latach, kiedy to ogłoszono w krajach Unii Europejskiej Strategię Lizbońską, zmieniło się także podejście do roli szkół wyższych. Obecnie, mówiąc o roli szkół wyższych, wymienia się następujące punkty: podaż wysoko kwalifikowanej kadry, *research universities*, centra regionalnych systemów innowacji, spin-offs i komercjalizację badań, ERA i transfer technologii, udział w funduszach strukturalnych, problem harmonizacji instrumentów[1]. Przyjrzyjmy się dokładniej punktowi pierwszemu, jakim jest podaż wysoko kwalifikowanej kadry. Kwestię tę można rozpatrywać w kontekście przygotowania absolwentów do życia w społeczeństwie informacyjnym – co przekłada się bezpośrednio na kształcenie w zakresie aktywnego i twórczego stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Przyjrzyjmy się bliżej kształceniu w zakresie ICT w szkołach wyższych. Szkoły wyższe posiadają pewną autonomię w prowadzeniu kształcenia na danym kierunku, chociaż programy kształcenia od kilku lat muszą spełniać wymogi standardów, które są określone przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego. 19 lutego 2007 roku na stronach internetowych RGSW zostały zamieszczone zmodyfikowane projekty standardów kształcenia. Znalazł się wśród nich zapis dotyczący kształcenia w zakresie ICT, i odnosi się on prawie do wszystkich kierunków. W punkcie *inne wymagania* pojawił się zapis: „Programy nauczania powinny przewidywać zajęcia z zakresu technologii informacyjnej w wymiarze 30 godzin, którym należy przypisać 2 punkty ECTS. Treści kształcenia w zakresie technologii informacyjnej: podstawy technik informatycznych, przetwarzania tekstów, arkusze kalkulacyjne, bazy danych, grafika menedżerska i/lub prezentacyjna, usługi w sieciach informatycznych, pozyskiwanie i przetwarzanie informacji – powinny stanowić co najmniej dobrany podzbiór informacji zawartych w modułach wymaganych do pozyskania Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych (ECDL – European Computer Driving Licence)"[2].

---

[1]Materiały robocze z ogólnopolskiego seminarium nt. „Zadania polskich szkół wyższych w realizacji Strategii Lizbońskiej", które odbyło się 13 grudnia 2004 w Instytucie Społeczeństwa Wiedzy.

[2]Źródło, strony internetowe Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego.

Analiza programów kształcenia w zakresie technologii informacyjnej, obowiązujących na kierunkach humanistycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, dowodzi tego, że spełniają one wymagania określone w standardach. Na niektórych kierunkach nawet pojawiają się przedmioty dodatkowe – na przykład na pedagogice, oprócz technologii informacyjnej (w zwiększonej ilości godzin), są zajęcia z przedmiotów *Informatyka – komputery w edukacji* oraz *Media w edukacji*. Na pozostałych badanych kierunkach technologia informacyjna występuje w minimalnym, wymaganym wymiarze godzin, chociaż pojawiają się zajęcia specjalizacyjne, a wśród nich takie, które ujmują problematykę społeczeństwa informacyjnego i funkcjonowania w im jednostki, grup społecznych oraz całych społeczeństw. Jako przykład mogą służyć: *Wybrane zagadnienia z problematyki społeczeństwa informacyjnego*[3] oraz *Rewolucja informatyczna i społeczeństwo*[4].

Badania 2003-2006

Rodzi się w tym miejscu pytanie, czy to kształcenie jest wystarczające, czy w dostatecznym stopniu przygotowuje absolwentów do aktywnego życia w społeczeństwie informacyjnym? Poszukiwanie odpowiedzi na to pytanie stało się punktem wyjściowym badań, które zostały przeprowadzone w latach 2003-2006. Oto niektóre z pytań, jakie postawiła przed sobą autorka:

- Czy studenci są przygotowani do aktywnego uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym?
- Skąd studenci czerpią wiedzę na temat społeczeństwa informacyjnego?
- Czy studenci zdają sobie sprawę z zagrożeń, jakie mogą mieć miejsce w społeczeństwie informacyjnym?
- Jak studenci oceniają swoje przygotowanie do życia w społeczeństwie informacyjnym?

Badania ankietowe były prowadzone wśród studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu na kierunkach politologia oraz stosunki międzynarodowe. W badaniach ankietowych w roku 2003 wzięło udział 568 studentów, w tym 356 studiujących w systemie dziennym oraz 212 w systemie zaocznym. Natomiast badania z lat 2004-2006 objęły 380 osób. Wyniki badań zamieszczone w tabeli 1 wskazują na to, że z upływem lat respondenci częściej korzystają z Internetu. Spójrzmy na kategorię *prawie codziennie*, w roku 2003 jedynie 25,88% ankietowanych wybierało tę odpowiedź, a po dwóch latach wskaźnik ten osiągnął 53.16%. Zmiana jest wyraźna. Nieco niższy przyrost odnotowano w kategorii *regularnie 2-3 razy w tygodniu*. Informacje przedstawione w tabeli 1 są ważne, ale o wiele ciekawsze są wyniki dotyczące problemu celowości korzystania z Internetu. Dane szczegółowe zawarto w tabelach 2 oraz 3.

Tabela 1. Częstotliwość korzystania z Internetu przez badanych.

	badania z roku 2003	***badania z lat 2004-2006***
nie korzystam	0.70%	0.00%
sporadycznie	28.87%	9.74%
regularnie kilka razy w miesiącu	29.23%	12.89%
regularnie 2-3 razy w tygodniu	15.32%	24.21%
prawie codziennie	25.88%	53.16%

Źródło: Badania własne 2003-2006.

[3]Przedmiot ten był realizowany na kierunku stosunki międzynarodowe, na jednolitych studiach magisterskich jako przedmiot obowiązkowy, obecnie jest jednym z konwersatoriów do wyboru.

[4]Przedmiot ten był w ofercie dydaktycznej na kierunku socjologia jako obowiązkowe konwersatorium.

Tabela 2. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów dotyczący celowości korzystania z Internetu.

	nie korzystam	korzystam sporadycznie	regularnie 2-5 razy w miesiącu	regularnie 2-4 razy w tygodniu	prawie codziennie	brak odpowiedzi
przeglądanie stron www	1.58%	29.05%	30.63%	17.78%	19.37%	1.58%
poczta elektroniczna	13.56%	17.43%	23.59%	15.49%	26.76%	3.17%
czaty	48.59%	30.99%	5.63%	3.87%	3.70%	7.22%
komunikacja: sms, pogawędki	16.20%	31.16%	19.37%	11.80%	14.44%	5.28%
pobieranie plików	29.93%	25.35%	23.42%	7.57%	7.39%	6.34%
e-bankowość	77.29%	7.57%	3.87%	1.94%	1.76%	7.57%
zakupy przez Internet	73.24%	16.55%	2.29%	0.53%	0.53%	6.87%
e-learning	74.12%	14.60%	2.99%	0.70%	0.35%	7.22%

Źródło: badania własne z roku 2003.

Tabela 3. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów dotyczący korzystania z Internetu.

	nie korzystam	korzystam sporadycznie	regularnie 2-5 razy w miesiącu	regularnie 2-4 razy w tygodniu	prawie codziennie	brak odpowiedzi
przeglądanie stron www	0,53%	11,05%	17,11%	26,32%	44,47%	0,53%
poczta elektroniczna	6,58%	7,89%	16,05%	27,89%	41,05%	0,53%
czaty	60,00%	25,26%	5,26%	2,63%	2,89%	3,95%
komunikacja: sms, pogawędki	13,16%	25,00%	10,53%	18,16%	31,32%	1,84%
pobieranie plików	23,68%	27,89%	17,11%	16,32%	12,37%	2,63%
e-bankowość	73,68%	9,75%	8,95%	3,42%	1,32%	2,89%
zakupy przez Internet	55,53%	35,53%	6,05%	0,00%	0,00%	2,89%
e-learning	69,21%	20,00%	4,47%	2,11%	0,79%	3,42%
inne	29,47%	13,68%	7,63%	4,47%	10,79%	33,95%

Źródło: badania własne z lat 2004-2006.

Skupmy się na kategoriach: *prawie codziennie* oraz *regularnie 2-4 razy w tygodniu,* analizując jednocześnie wyniki z 2003 roku. Odpowiedzi respondentów zamieszczone w tabeli 2 wskazują na to, iż studenci wykorzystywali najczęściej Internet do wzajemnego komunikowania się oraz przeglądania stron www. Pierwsze miejsce zajęło korzystanie z poczty elektronicznej – ponad 42% wskazań, miejsce drugie zajęło przeglądanie stron www – 37% odpowiedzi, trzecie komunikacja, czyli pogawędki i wysyłanie smsów – 26%. Dwa lata później czołówka kształtowała się podobnie, aczkolwiek kolejność była nieco inna i zmieniły się wskaźniki procentowe. Ponad 70% wskazań to przeglądanie stron www, podobny wynik uzyskano także w kategorii *poczta elektroniczna.* Natomiast komunikacja, czyli wysyłanie smsów, pogawędki, czaty – uzyskały łącznie ponad 55%. Widoczny jest wyraźny wzrost użytkowników w kategoriach: *regularnie 2-4 razy w tygodniu* oraz *prawie codziennie.* Uzyskane w wyniku badań dane wskazują na to, że duża grupa osób ignoruje możliwości oferowane przez Internet, ograniczając się do triady „przeglądarka-komunikator-poczta". Być może ankietowani nie znają innych usług dostępnych w Internecie, powszechnie wykorzystywanych przez obywateli społeczeństwa

informacyjnego. Na przykład z e-bankowości nie korzysta 73,68% badanych, zakupów przez Internet, nawet sporadycznie, nie robi 55,53%, z e-learningu nie korzysta 69,21% badanych. Podobne wyniki osiągnięto dwa lata wcześniej. Uzyskane wyniki potwierdzają tezę, że ankietowani wykorzystują sieć Internet do komunikowania się z innymi, a nie do ułatwiania sobie życia codziennego. Właściwie z e-bankowości, e-learningu czy też zakupów on-line korzysta regularnie kilka, kilkanaście osób.

Dane z tabeli 2 i 3 jednoznacznie wskazują na to, że studenci nie korzystają w pełni z możliwości, jakie niesie ze sobą społeczeństwo informacyjne. Obywatel społeczeństwa informacyjnego powinien świadomie i aktywnie wykorzystywać dostępne mu technologie w różnych obszarach swojego życia. Obywatel społeczeństwa informacyjnego powinien, używając narzędzi ICT, aczkolwiek nie ograniczając się jedynie do nich, zaspokajać swoje potrzeby, realizować wyznaczone cele. **Wydaje się, opierając się na wynikach badań, że ankietowani studenci nie są w pełni przygotowani do aktywnego uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym, czyli jedna z ról szkół wyższych nie jest w pełni spełniona.** Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest niewątpliwie program realizowany na zajęciach z technologii informacyjnej. Niestety, nadal bardzo często te zajęcia ograniczają się do ćwiczeń z zakresu wykorzystywania programów użytkowych, co zresztą potwierdzają zapisy w projektach standardów opublikowanych przez RGSW.

Jedno z pytań w ankiecie dotyczyło także tego, jakie umiejętności są, zdaniem respondentów, potrzebne w społeczeństwie informacyjnym. Ankietowani mogli wybrać maksymalnie trzy warianty. Wyniki przedstawiono w tabeli 4. Dane z tabeli 4 wskazują na to, iż ankietowani zdają sobie sprawę z tego, jak ważne są umiejętności zarządzania informacją oraz z tego, jak ważną rolę pełni informacja w społeczeństwie. Na drugim miejscu znalazło się szybkie dostosowywanie do nowych sytuacji – to bardzo przydatna umiejętność – szybki rozwój technologiczny wymaga od ludzi umiejętności adaptacyjnych. Trzecie miejsce zajęła kreatywność, jakże znacząca w społeczeństwie informacyjnym. Wyniki te napawają optymizmem, gdyż widzimy, że ankietowani patrzą na problem niezbędnych umiejętności w społeczeństwie informacyjnym nie tylko przez pryzmat obsługi komputera i kolejnych pojawiających się programów komputerowych. To, że ankietowani rozważają problem w szerokim kontekście, powinno także znaleźć odzwierciedlenie w programach kształcenia na poziomie szkół wyższych.

Tabela 4. Poglądy ankietowanych dotyczące tego, jakie umiejętności są niezbędne do życia w społeczeństwie informacyjnym.

Zarządzanie informacją	60.26%
Obsługa nowych programów	41.32%
Szybkie dostosowywanie do nowych sytuacji	52.63%
Kreatywność	51.32%
Samodzielnie rozwiązywanie problemów	44.21%
Umiejętność współpracy	37.11%
Brak odpowiedzi	0.53%

Źródło: badania własne 2004-2006.

Powróćmy do kwestii usług priorytetowych w społeczeństwie informacyjnym. Jest to ważna sprawa, ponieważ korzystanie z usług priorytetowych jest jednym z aspektów życia w społeczeństwie informacyjnym i absolwenci szkół wyższych powinni być przygotowani do ich wykorzystywania w życiu zawodowym i prywatnym. Przypomnijmy, usługami priorytetowymi są e-government,

e-learning, e-commerce oraz e-health[5]. W kwestionariuszach ankietowych, zarówno z roku 2003, jak i z lat 2004-2006 znalazło się pytanie dotyczące oczekiwań wobec usług świadczonych drogą elektroniczną. Okazało się, że spora grupa osób nie ma żadnych oczekiwań wobec usług priorytetowych w społeczeństwie informacyjnym. Ankietowani, jak wynika z ich odpowiedzi, nie są zainteresowani tego typu usługami bądź nie mają zdania na ten temat. Przeciętny wskaźnik braku oczekiwań wynosi około 20%.

Dane są niepokojące, tym bardziej, że wyniki badań ankietowych ujawniły stosunkowo dużą grupę osób, która nie ma zdania. Szczegółowe dane zawiera tabela 5. W przypadku trzech pierwszych usług wyniki są zbliżone, wyraźna różnica jest widoczna w przypadku e-commerce, wzrost odpowiedzi „nie mam zdania" z 26,06% do 42,89%.

Dokonując analizy odpowiedzi respondentów w zakresie oczekiwań wobec usług świadczonych elektronicznie, okazuje się, że to nie usługi priorytetowe budzą największe oczekiwania. Zaskakująco wysoką pozycję zajęły poszukiwanie pracy on-line (70,26% – 2004-2006, 68,66% – 2003) oraz gazety on-line (69,21% – 2004-2006, 63,56% – 2003). Stosunkowo wysoką pozycję, bo trzecią, zajęła turystyka on-line (44,89% – 2003 oraz 35,53% – 2004-2006). Żadna z usług priorytetowych dla społeczeństwa informacyjnego nie osiągnęła tak wysokiego wyniku. Najsłabiej wypadły usługi typu e-commerce, wskaźnik dużych oczekiwań nie przekroczył nawet 10%. Wynik ten stoi w sprzeczności z popularnością zakupów przez Internet. Wydaje się, że ta sprzeczność ma stosunkowo banalne wyjaśnienie. Wielu badanych po prostu nie wie, czym jest e-commerce, stąd tak niski odsetek osób mających duże oczekiwania wobec tego typu usług. Nieco wyższym wskaźnikiem może pochwalić się e-health (12,5%-15,5%), choć nie jest to satysfakcjonujący rezultat. Na kolejnym, trzecim miejscu, pojawił się e-government, wysoki procent oczekiwań między 20% a 22%. Czwarta lokata przypadła e-learningowi – 25% wskazań w roku 2003 oraz 33% w latach 2004-2006. Usługi charakterystyczne dla społeczeństwa informacyjnego znacznie ustępują gazetom oraz poszukiwaniu pracy on-line. Można założyć, że oczekiwania dotyczące przyszłości są ściśle związane z dniem dzisiejszym. Jeżeli ktoś nie korzysta z pewnych usług lub korzysta z nich rzadko, to raczej mało prawdopodobne, aby miał duże oczekiwania względem nich w przyszłości. Okazuje się zatem, że wśród usług wybieranych w dniu dzisiejszym przez ankietowanych studentów, kiedy zsumujemy kategorię *regularnie* i *często*, najbardziej popularne jest czytanie gazet on-line (63,42% wskazań), poszukiwanie pracy on-line (23,42%) oraz turystyka on-line (16,32%)[6]. Analiza tych wyników świadczy o tym, że występują pewne braki w przygotowaniu respondentów. Podstawy do tego typu stwierdzenia dają ich odpowiedzi: *nie mam zdania* czy *nie mam pojęcia, co to jest*.

Tabela 5. Odsetek osób nie posiadających zdania w zakresie oczekiwań wobec usług priorytetowych w społeczeństwie informacyjnym.

	Badania z roku 2003	***Badania z lat 2004-2006***
e-administracja	23.42%	16.84%
e-health	28.70%	12.89%
e-learning	18.49%	6.84%
e-commerce	26.06%	42.89%

Źródło: badania własne 2003-2006.

[5] Listę usług priorytetowych w społeczeństwie informacyjnym wymienia się m.in. w "eEurope – an Information Society for All", "eEurope 2005", Strategia Lizbońska, "i2010 - A European Information Society for Growth and Employment".

[6] Dane pochodzą z badań z lat 2004-2006.

Badania ankietowe miały także na celu sprawdzenie, po pierwsze: czy ankietowani widzą wzajemne relacje między aktywnym funkcjonowaniem w społeczeństwie informacyjnym a przygotowaniem obywateli, po drugie: jak ankietowani oceniają przygotowanie swoje i innych. Otrzymane wyniki dowodzą tego, że ankietowani zdają sobie sprawę, iż do aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym niezbędne jest odpowiednie przygotowanie, osiągamy tutaj 47,89% odpowiedzi *zdecydowanie tak* oraz 47,1% *tak*. Te wskaźniki są ważne, gdyż jeżeli ludzie są świadomi wymagań stawianych przez współczesne społeczeństwo, to o wiele łatwiej namówić takie osoby do udziału w akcjach informacyjnych czy w szkoleniach. Ankietowani wysoko ocenili swoje umiejętności, zaledwie 12,98% określiło je jako niewystarczające, a 10,79% stwierdziło, że nie potrafi ocenić swoich umiejętności. Ta sama grupa badanych dokonała także oceny ogółu obywateli, jednak ta ocena nie wypada tak optymistycznie. Ankietowani stwierdzili, że 61,58% współobywateli posiada niewystarczające umiejętności, nikt nie stwierdził natomiast, że są one bardzo dobre. Zaledwie 13,85% oceniło je jako wystarczające. Te różnice w samoocenie łatwo wyjaśnić: studenci to ludzie na ogół młodzi[7], którzy zetknęli się z kształceniem w zakresie ICT w szkole, ponadto samoocena nie jest obiektywna – z reguły oceniamy się wyżej.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania wykazały, że poziom przygotowania badanej grupy studentów do aktywnego uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym nie jest zadowalający. Najprawdopodobniej ten fakt wynika ze stopnia zaawansowania tworzenia społeczeństwa informacyjnego w Polsce. Badania ponadto wykazały istnienie pewnych luk informacyjnych w zakresie zasad funkcjonowania społeczeństwa postindustrialnego. Potwierdzają tę tezę następujące fakty: po pierwsze, studenci traktują Internet jednowymiarowo, widząc w nim jedynie źródło informacji oraz narzędzie do komunikowania. Po drugie, niewiele ankietowanych osób wykorzystuje w chwili obecnej sieć do ułatwiania sobie życia. Po trzecie, wielu ankietowanym trudno określić swoje stanowisko wobec usług priorytetowych w społeczeństwie informacyjnym. Po czwarte, niektóre określenia oraz pojęcia są dla ankietowanych obce i niezrozumiałe. Po piąte, występują pewne trudności w zrozumieniu pojęć, jako przykłady można podać: *wykluczenie cyfrowe* oraz *e-commerce*. Po szóste, wśród części ankietowanych wyraźny jest brak zainteresowania tą problematyką – nie jest to korzystne, gdyż we współczesnym świecie technologie informacyjno-komunikacyjne są używane powszechnie w różnych obszarach naszego życia. Taka postawa z pewnością nie przyczyni się do budowy konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki.

Dlatego też niezbędne jest podjęcie pewnych działań zmierzających do poprawy sytuacji. Po pierwsze, należy rozszerzyć problematykę zajęć z technologii informacyjnej lub wprowadzić w szkołach wyższych, szczególnie na kierunkach humanistycznych, nowy przedmiot (chociażby w formie fakultatywnej), który obejmowałby problematykę związaną z funkcjonowaniem społeczeństwa informacyjnego. Po drugie, należy też organizować akcje promocyjno-informacyjne upowszechniające technologię informacyjną w kontekście ich możliwości i zagrożeń. Po trzecie, działania organów państwowych oraz samorządowych powinny motywować obywateli do korzystania z nowych technologii. Podjęcie tych działań jest niezbędne, gdyż od dynamiki tworzenia społeczeństwa informacyjnego zależy nasz status, status naszego państwa, w przyszłości. Nie zapominajmy o słowach M. Bangemanna zawartych w „The Europe and the global informatic society", że „Kraje, które pierwsze wejdą w erę społeczeństwa informacyjnego, zbiorą największe żniwo. Natomiast te kraje, które będą zwlekać lub podejmą działania połowiczne, mogą w czasie krótszym od dziesięciolecia stanąć w obliczu załamania się inwestycji i kryzysu na rynku pracy". Po czwarte, instytucje edukacyjne powinny w szerszym zakresie stosować nowe technologie w swoich strukturach organizacyjnych.

[7] Wiek 90% badanych wahał się od 19 do 24 lat.

Reasumując, jeżeli występują luki w umiejętnościach i wiedzy studentów, to jak przedstawia się sytuacja w innych grupach wiekowych czy społecznych? Należy zastanowić się nad przeprowadzeniem szeroko zakrojonej akcji społecznej, aby przede wszystkim zapobiegać wykluczeniu cyfrowemu, ale to już temat na odrębne rozważania. A powracając do szkół wyższych, konieczna jest tutaj zmiana podejścia do kształcenia w zakresie ICT. Studentom, jak się okazuje, niezbędna jest wiedza z zakresu funkcjonowania Biuletynu Informacji Publicznej, zmian w strukturze zatrudnienia, bezpiecznego i efektywnego korzystania z usług dostępnych w społeczeństwie informacyjnym. Konieczne jest również szersze udostępnianie usług elektronicznych na uczelni: e-dziekanat, e-książki, komunikacja z wykładowcami. Tego typu działania doprowadzają do wyrobienia odpowiednich nawyków wśród studentów. A zdobyte w ten sposób doświadczenia można by wykorzystać w przygotowaniu do życia w społeczeństwie informacyjnym innych grup społecznych lub wiekowych.

Bibliografia

1. Bangemann M. (1994), *The Europe and the global informatic society*, Luxemburg.
2. http://europa.eu
3. http://www.spoleczenstwoinformacyjne.pl
4. http://www.rgsw.edu.pl
5. Stachowiak B. (2004), *Studenci wobec e-learningu*, w: *Podmiotowość w edukacji ery globalnego społeczeństwa informacyjnego, t. 2* (red.) K. Pająk i A. Zduniak, Warszawa-Poznań.

Dr Beata Stachowiak pracuje jako adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jej zainteresowania skupiają się na problematyce przygotowania do życia w społeczeństwie informacyjnym oraz edukacji w zakresie stosowania ICT. Jest autorką publikacji poświęconych edukacji informatycznej na różnych szczeblach w polskim systemie edukacyjnym oraz problematyce związanej z tworzeniem i funkcjonowaniem społeczeństwa informacyjnego.